ETNOGRAFISKA AVDELNINGEN

BERÄTTELSE FÖR ÅR 1940

EKONOMI:

Inkomster:

Till samlingarnas ökande, anslag	1.000:—
» » » saldo från 1939	0:59
» » konservering, anslag	500:—
» » » överskridande täckt av intendenten	0:84
» institutionens omkostnader, anslag	1.800:—
» » » överskridande täckt av intendenten	2:73
» extra arbetshjälp, anslag	1.600:—
» bokinköp, anslag	600:—
» » saldo från 1939	0:75
» installation, anslag	1.000:—
» resekostnader, anslag	300:—
Konto för av avdelningen försålda böcker	252:—
» » gåvomedel	2.339:69
» » » saldo från 1939	1:11
Summa kr.	9.397:71

Utgifter:

Till samlingarnas ökande	1.000:—
» » » saldo till 1941	0:59
» samlingarnas konservering	500:84
» institutionens omkostnader	1.802:73
» extra arbetshjälp	1.600:—
» bokinköp	599:82
» » saldo till 1941	0:93
» installation	1.000:—
» resekostnader	300:—
Utbetalt från konto »försålda böcker»	251:24
Saldo till 1941 » » »	0:76
Gåvomedel	2.330:95
» saldo till 1941	9:85
Summa kr.	9.397:71

GÅVOR:

Kontant:

Av enskilda personer: Herr Robert Dickson, Göteborg, Kr. 2.239:69 samt bankdirektör A. E. S. Noréen, Göteborg, Kr. 100:—.

In natura:

Genom gåvor ha avdelningens samlingar under 1940 ökats med 53 föremål, för vilka närmare redogörelse lämnas under resp. rubriker. Som speciell gåva märkes ett av Styrelsen för Göteborgs Sparbank överlämnat stort brand- och dyrkfritt kassaskåp, vilket är avdelningen till stor nytta vid förvaring av dyrbarare föremål, böcker o. d.

Till samtliga givare, som genom sina gåvor visat sig vilja gagna etnografiska museet och stödja det där bedrivna arbetet, anhåller jag att här få framföra ett vördsamt tack.

NYFÖRVÄRV:

Polarfolk.

1. *Lappar.*

Under 1940 har avdelningen endast gjort några få förvärv till de lapska samlingarna, men bland dessa befinner sig en äkta lapsk *njalla* eller visthusbod vilande på en enda hög stolpe (1940.5.1). Denna *njalla* (fig. 1), det kanske värdefullaste föremålet i avdelningens samlingar från den lapska kulturen, torde vara det hittills enda existerande exemplaret i något etnografiskt inomhusmuseum (fig. 2). Förvärvet av densamma skedde från lappen Per Nilsson Ruong i Granvik, Moskosel, genom förmedling av intendenten Ernst Manker, som redan förut vid flera tillfällen bistått museet vid kompletterandet av de lapska samlingarna.

Såsom framgår av figurerna är stolpboden helt gjord av handhuggna bräder och hopsatt genom en i stort sett ganska sinnrik konstruktion (fig. 3). Där så fordrats har man använt tränaglar, ty järnspikar saknas helt utom på taket, där boden varit täckt med björknäver. Denna har spikats fast med handsmidda spikar.

Exemplaret har i flera släktled tillhört lappfamiljen Ruong och torde kunna beräknas ha byggts på senare delen av 1700-talet. Möjligen är njallan ännu äldre. Under den långa tjänstetiden i Lappland har den enligt traditionen varit placerad på fyra olika ställen. På grund härav är den bärande stolpen betydligt yngre än själva boden.

Bland förvärven till lappsamlingen märkas vidare benredskap för tenn- och senträdsdragning (40.12.2—10), nätstickor av ben (40.12.11—13), ett linhuvud av ben (40.12.14) samt en skopa s. k. *kokse*, av björk (40.12.1), skänkta av ryttmästare Gösta Bolander, Göteborg, genom förmedling av intendenten Stig Roth.

Slutligen har ingeniör J. W. Kaudern skänkt en i Särna förvärvad utväxt på en björkstam, avsedd såsom ämne vid snidandet av en skopa (1940.13.1).

Fig. 1. Den till museet förvärvade lapska stolpboden på sin plats i Arjeplog, N. Lappland. Foto Ernst Manker 1938.

Fig. 2. Stolpboden i fig. 1 monterad i museet. Gavelns höjd 195 cm.

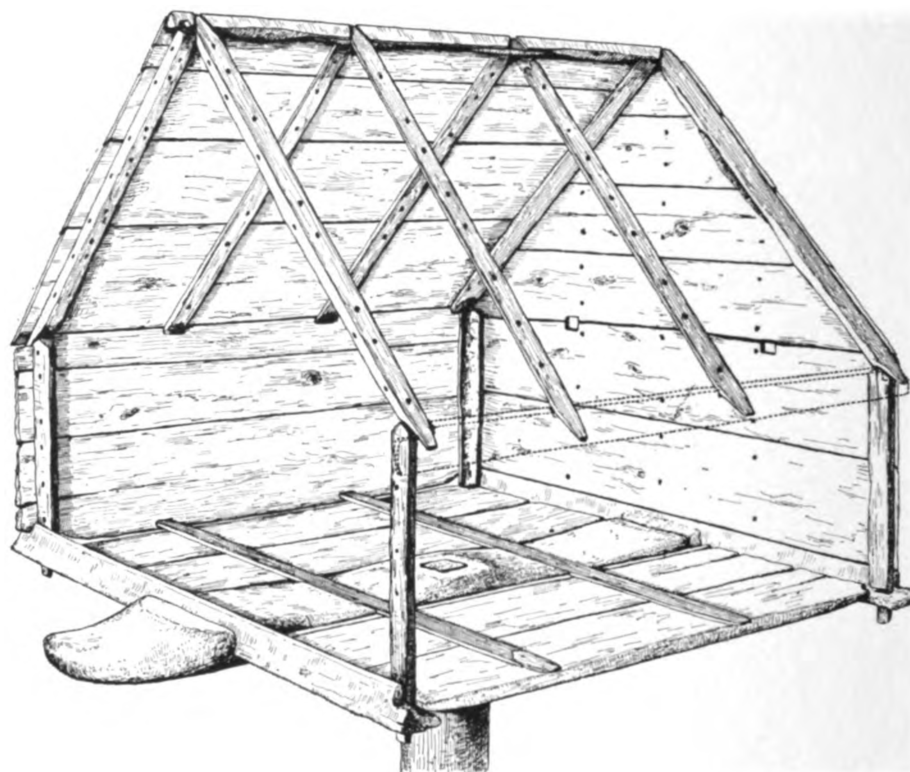

Fig. 3. Perspektivritning av Walter Kaudern visande konstruktionen av *njallan* från Arjeplog (40.5.1).

2. *Eskimåer.*

Under året ha de eskimåiska samlingarna endast ökats med en pilbåge och sex tillhörande pilar (1940.2.1—7) förmodligen från Point Barrow-eskimåer. Föremålen tillhörde den samling från Nordamerika och Melanesien som på 1880—90-talet gjordes av herr A. E. Sundberg, och som i övrigt beskrives under resp. rubriker i denna redogörelse.

N o r d a m e r i k a.

Förvärven här äro ej många men genom ålder och kvalitet mycket värdefulla. De ingå bland de föremål som insamlats av herr A. E. Sundberg under 1880—90-talet. Huvuddelen av herr Sundbergs samling hör emellertid till Melanesien, varför närmare uppgifter om inköpsdata o. d. lämnas under rubriken Oceanien.

Föremålen från Nordamerika (1940.2.8—27) äro tyvärr utan uppgifter om lokal eller stammar, men torde övervägande härröra från präriestammar, vilka tillhörde olika språkgrupper men utbredde sig med en etnografiskt sett likartad kultur på de stora vidder där buffelhjordarna funnos, ungefär mellan Mississippi och Klippiga Bergen.

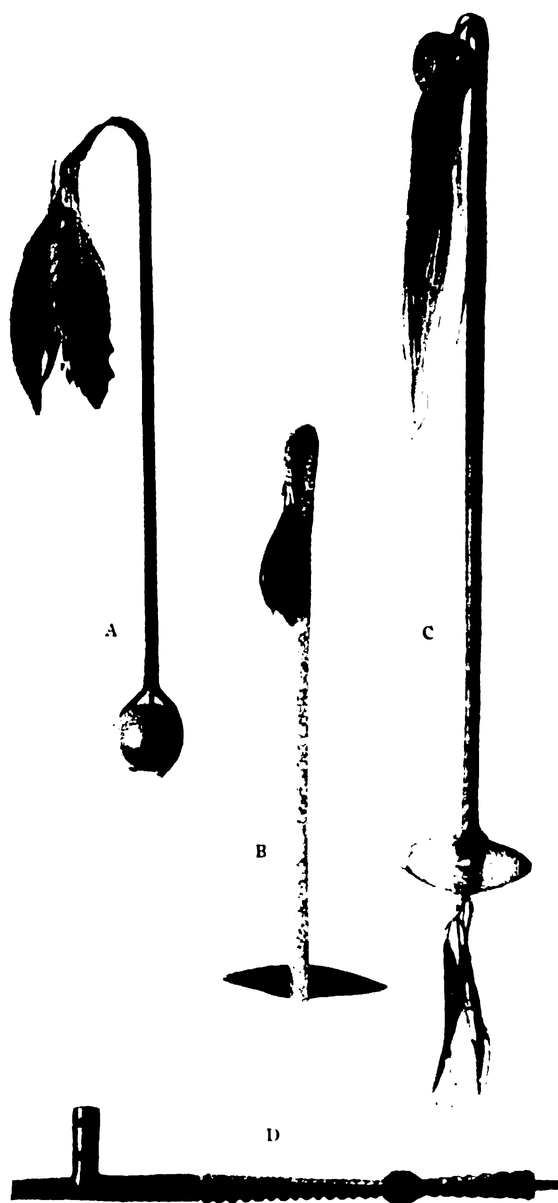

Fig. 4. Stridsklubbor och pipa från Nordamerikas prärieindianer.
A, 40.2.10, *B*, 40.2.8, *C*, 40.2.9, *D*, 40.2.12. 1:8.

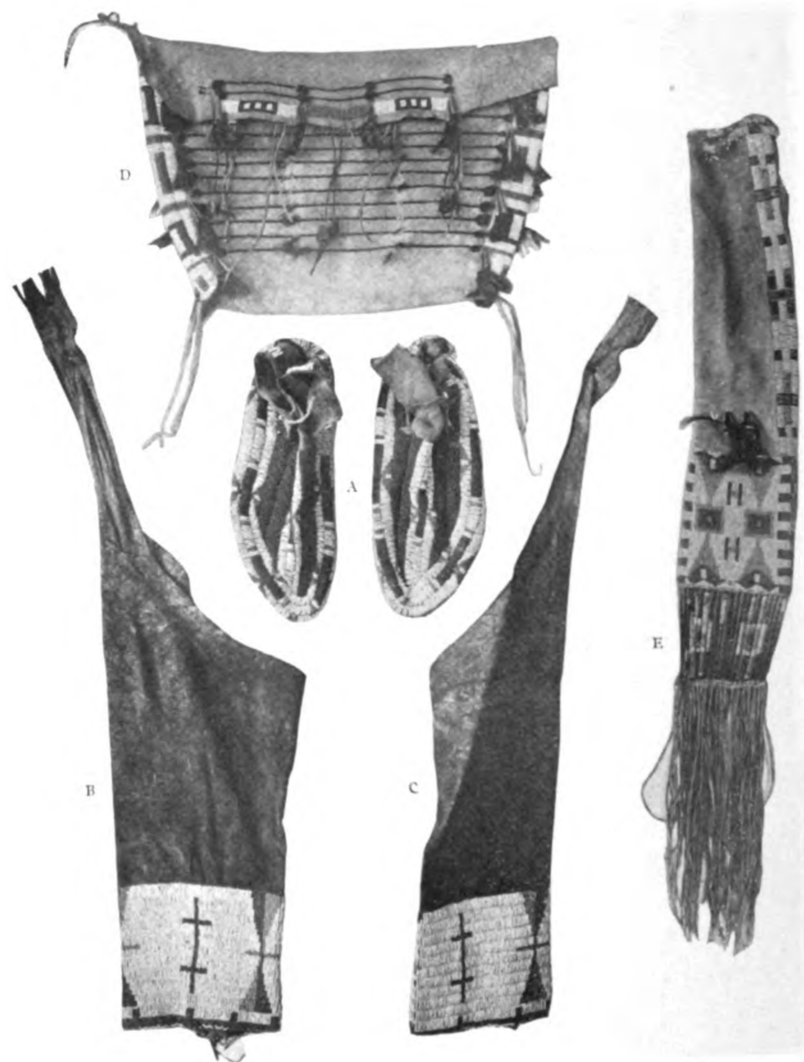

Fig. 5. Skinnföremål från Nordamerikas prärieindianer. *A*, Rikt pärlstickade mockasiner (40.2.21 a—b) *B—C*, pärlstickade benkläden (40.2.20 a—b), *D*, ornamenterad skinnväska (40.2.18), *E*, ornamenterad pung för pipa (40.2.19). A, B och C 1:7, D och E 1:8.

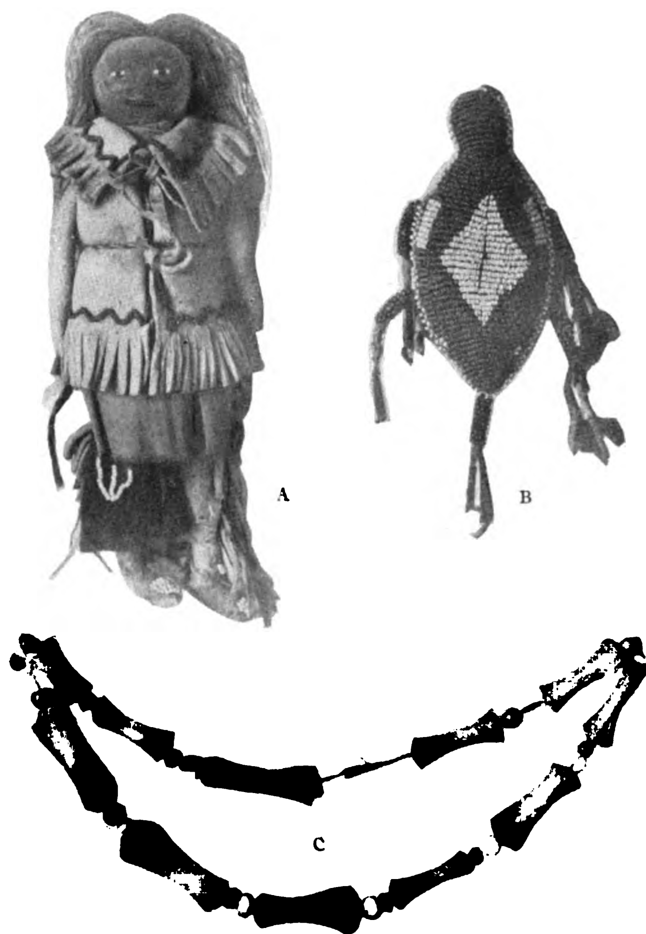

Fig. 6. Nordamerikanska indianföremål. *A*, Docka (40.2.16), *B*, amulett? (40.2.15), *C*, halsband (40.2.13). 1:3.

Bland vapen märka vi i samlingen tre hela klubbor (40.2.8—10, fig. 4 A-C) samt ett klubbhuvud (40.2.11). Av dessa har 40.2.8 (fig. 4 B) ett pärlstickat skaft och huvud av horn, 40.2.9 läderskaft samt huvud av sten (fig. 4 C). Vad som gör denna klubba särskilt intressant är, att en skalplock är fastbunden vid skaftändan. Klubban 40.2.10 slutligen (fig. 4 A) har runt huvud av sten och vid dess skaftända äro några fjädrar fastgjorda. Till vapnen hör även ett bågsträngsskydd av ben (40.2.17).

Även klädespersedlar och personlig utrustning äro representerade bland de sundbergska föremålen med bl. a. följande: en skinnväska (40.2.18, fig. 5 D) ornamenterad med pärlstickningar, tofsar och piggsvinstaggar, en skinnpung (40.2.19, fig. 5 E) dekorerad på likartat sätt och troligen avsedd som pip- och tobakspung enligt lika exemplar från bl. a. Dakota-stammen, ett par benkläden (*leggings*) (40.2.20 a—b, fig. 5 B-C), ett par pärlstickade mockasiner (40.2.21 a—b, fig. 5 A),

en tobakspipa med skaft av trä och huvud av sten (40.2.12, fig. 4 D), ett halsband av på längden genomborrade svanskotor mellan vilka sitta pärlor (40.2.13, fig. 6 C), samt fjädrar vilka tillhört någon dräkt, sköld el. dyl. Dessutom förekomma i samlingen en del smärre saker såsom en docka (fig. 6 A) och pärlstickade djurfigurer (fig. 6 B). Som redan sagts äro föremålen av god kvalitet, och det är numera omöjligt att i fält förvärva dylika originalsaker, som mest tillhöra museisamlingar.

Mexico och Centralamerika.

Under året inga nyförvärv. Väntade samlingar ha ej kommit fram på grund av krigsläget.

Sydamerika.

Till sydamerikanska förvärven föra vi även etnografica från Kunaindianerna på San Blaskusten i Panama, från vilka vi under året såsom gåva av Mrs. D. L. Prather i Balboa, C. Z. erhållit åtta kvinnoblusar eller delar av dylika (1940.3.1—8).

I övrigt ha ej några speciella samlingar från Sydamerika kunnat erhållas under året. Som framhålles på annat ställe har katalogiseringen av det av amanuens Rydén hemförda sydamerikanska materialet måst uppskjutas.

Oceanien.

Från Australien och vissa delar av Söderhavet har museet under 1940 erhållit sina till numerären ojämförligt största nyförvärv. Framför allt beror detta på, att avdelningen då kunnat slutgiltigt inlösa en etnografisk samling, som gjordes under 1880- och 1890-talen av framlidne godsägaren A. E. Sundberg på Stenungsund. Genom ett synnerligen frikostigt mecenatskap av konsul Alb. Billner kunde avdelningen redan i början av 1937 tillförsäkra sig denna samling liksom den förut omtalade samlingen från Nordamerika. Genom välkomna ekonomiska bidrag av herrar Gustaf Borin, Robert Dickson, Elof Hanson, A. E. S. Noréen, Torsten Odqvist och O. Chr. Olsen kunde avdelningen i slutet på samma år göra ytterligare en avbetalning, och i början av 1940 kunde samlingen definitivt inlösas.

Genom inköp har avdelningen dessutom förvärvat en mindre samling av föremål, som Dr E. Mjöberg samlade i Kimberleydistriktet under sin expedition till Nordvästaustralien 1910—11.

Den sundbergska samlingen omfattar 256 föremål. Av dessa härstamma ett hundratal från det australiska fastlandet, medan ett femtiotal voro till fyndplatsen bestämda enligt Sundbergs meddelande. Ett hundratal föremål saknade proveniensuppgifter. De flesta av dessa senare härröra emellertid från Nya Guinea och de närbelägna delarna av Melanesien. I de flesta fall torde det vid närmare granskning ej stöta på några större svårigheter att efterbestämma dem.

De australiska föremålen äro huvudsakligen från Nordaustralien och Queensland och omfatta vapen av olika slag såsom kastkäppar, kastklubbor, vackra slagklubbor med huvud av sten, flera sorters bumeranger, och ett flertal spjut med stor variation i spetsarnas konstruktion. I samband med spjuten

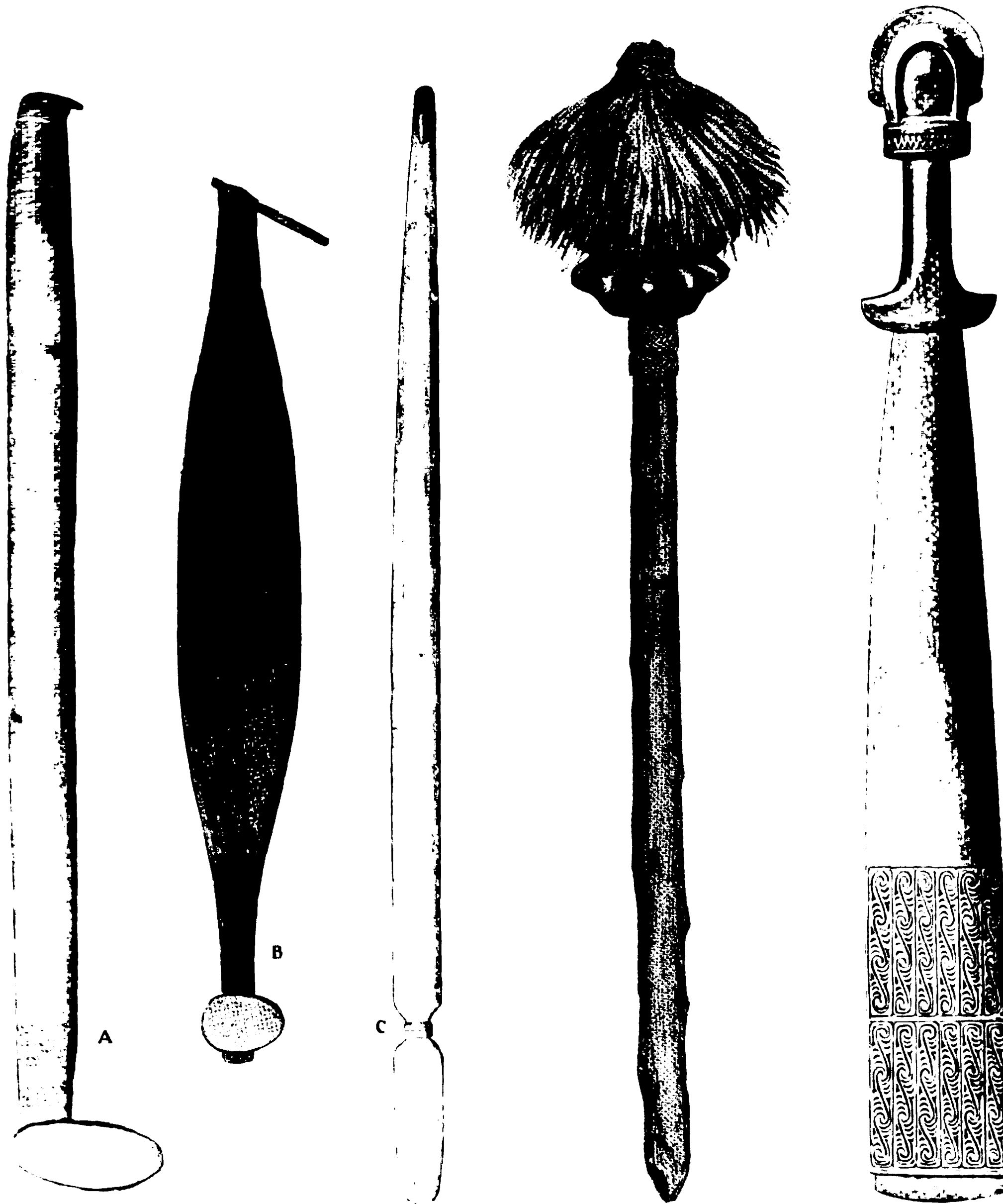

Fig. 7. Fig. 8. Fig. 9.

Fig. 7. Australiska kastträn. *A*, 40.1.79, *B*, 40.1.84, *C*, 40.1.86. 1:6.

Fig. 8. Stridsklubba med taggigt stenhuvud prydd med kasuarfjädrar (40.1.36). Ant. Ö. Nya Guinea. 1:4.

Fig. 9. Ornamenterad klubba av svart trä från S. Ö. Nya Guinea (40.1.40). 1:5.

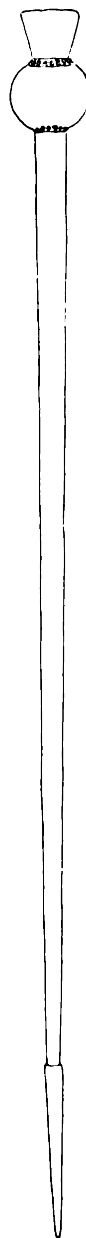
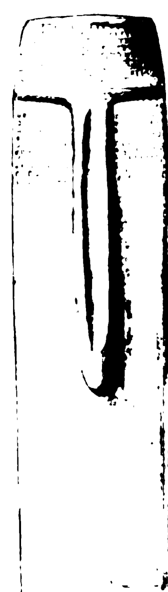

Fig. 10. Fig. 11.

Fig. 10. Stridsklubba av hårt, rött träslag. Nya Hebriderna? (40.1.47). 1:7.

Fig. 11. Stridsklubbor. *A*, 130 cm lång med huvud av sten, Nya Guinea (40.1.34), *B*, 104 cm lång av väl arbetat hårt, rödgult trä, Melanesien (40.1.45).

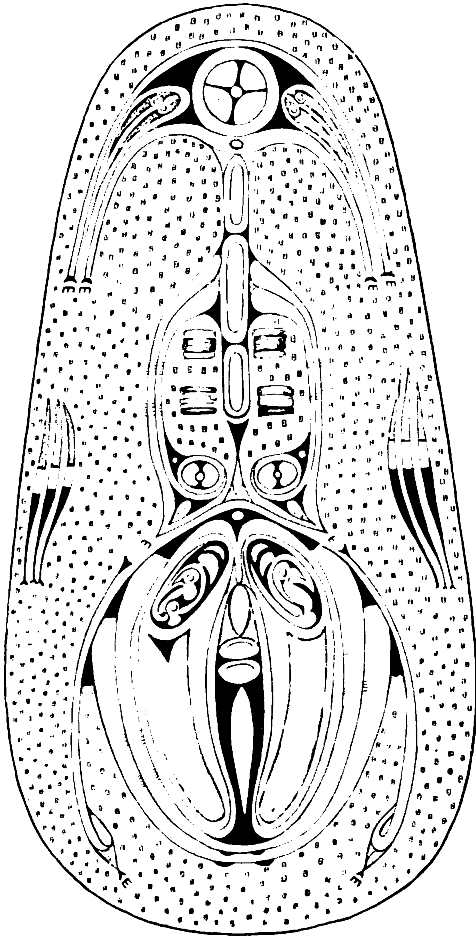

Fig. 12.

Fig. 13.

Fig. 12. Målad träsköld. Östra Nya Guinea (40.1.146). 1:6.

Fig. 13. Ceremonisköld av skulpterat trä. Motivet föreställer en starkt stiliserad vadarfågel. Sydöstligaste Nya Guinea (40.1.148). 1:5.

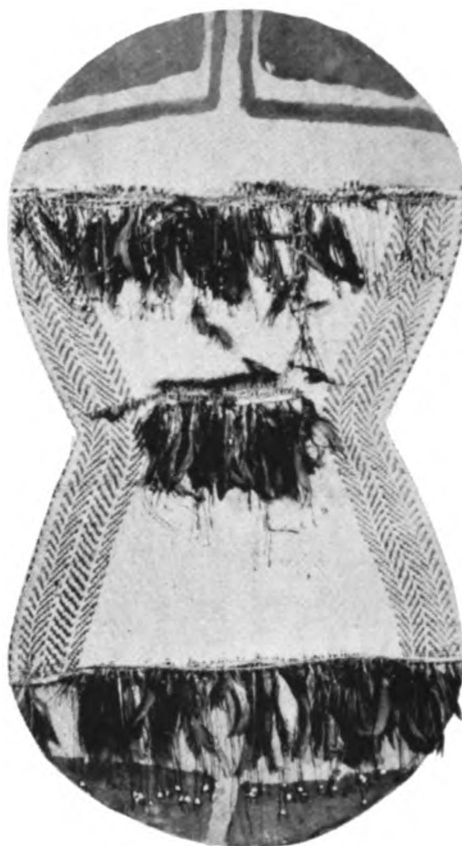

Fig. 14.

Fig. 15.

Fig. 14. Sköld av trä klädd med flätverk. Sydöstra Nya Guinea (40.1.147). C:a 1:8.

Fig. 15. Avlång ornamenterad skål av mörkrött trä. Ant. sydöstra Nya Guinea (40.1.171). 1:4.

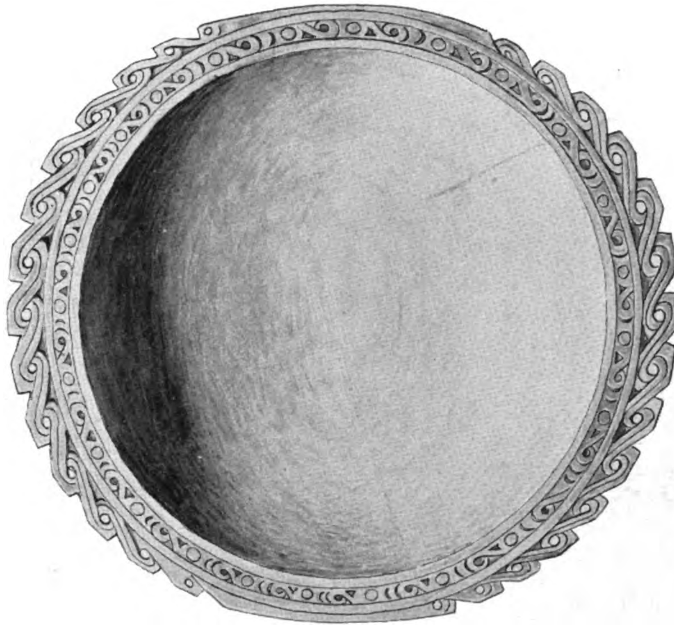

Fig. 16. Ornamenterad skål av trä.
Ant. sydöstra Nya Guinea (40.1.170) C:a 1:4.

må även nämnas att det finns många olika typer av kastträn, med vilka man slungar spjuten (fig. 7). Även ingå en del massiva träsköldar.

Bland klädesplagg märkes ett slags livstycke flätat liksom en kasse och smyckat med små pärlsnören med grå pärlor gjorda av frukter av *Coix lacrima.* Vidare finns det ett par kjolar eller skört av kasuarfjädrar och fyra gjorda av olikfärgade gräsfransar. Till den personliga utsmyckningen höra även en del halsband, halssmycken av nautilusskal, armband och fotringar av snäckskal eller flätverk.

Slutligen må från de australiska samlingarna nämnas några flätade kassar och fyra fisknät.

Från Nya Guinea och de närbelägna öarna finnas även många vackra vapen såsom klubbor, spjut, bågar, pilar, sköldar, stenyxor, vidare betelspadar, rörpipor, kalkdosor, musikinstrument samt ett flertal vackra paddelåror, vackra träskålar och en del andra husgeråd (fig. 8—17).

Den av Mjöberg gjorda nordvästaustraliska samlingen omfattar en mycket primitivt skaftad stenyxa, ett stort yxblad av sten, ett par kastträn, några klubbor, ett snidat trätråg samt 10 stycken olika ornamenterade vinare eller s. k. *sjuringa.*

Indonesien.

Förvärven från den ostindiska övärlden ha under 1940 varit jämförelsevis få. Av fru Signe Berlin, Långedrag, har avdelningen erhållit en mindre angklong (1940.4.1) från Syd-Java, en vajangdocka (40.4.2) från Jokja, Central-Java, samt en modern ornamenterad bambuflöjt (40.4.3) som möjligen härstammar från Ceram.

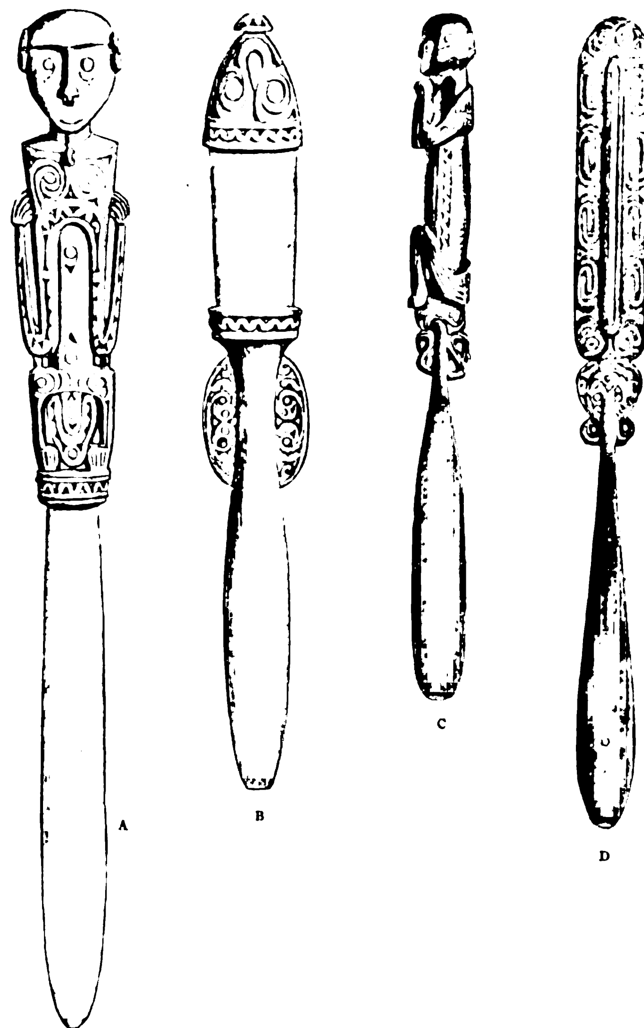

Fig. 17. Betelspadar av mörkt trä. Sydöstligaste Nya Guinea.
A, 40.1.176, *B*, 40.1.180, *C*, 40.1.177, *D*, 40.1.178. 1:3.

Från Borneo har museet ökat sin samling genom inköp av en del av de etnografika, som framlidne Dr E. Mjöberg insamlat under sin vistelse på denna ö. Samlingen (1940.11.1—14) omfattar tre typiskt målade dayaksköldar av trä (40.11.1—3), några knivar att skära ris med (40.11.4—10), samtliga med vackert snidade träskaft (fig. 18) och insamlade hos Apo-Kayan. Dessutom ingå i samlingen en ornamenterad bambuflöjt (40.11.11) och ett par ornamenterade benprylar (40.11.12—13, fig. 19) från Kalabitlandet, Sarawak, samt slutligen en kanotmodell (40.11.14). Medlen till inköp av denna samling liksom den förut nämnda mjöbergska samlingen från Australien ställdes älskvärt till förfogande av herr Robert Dickson.

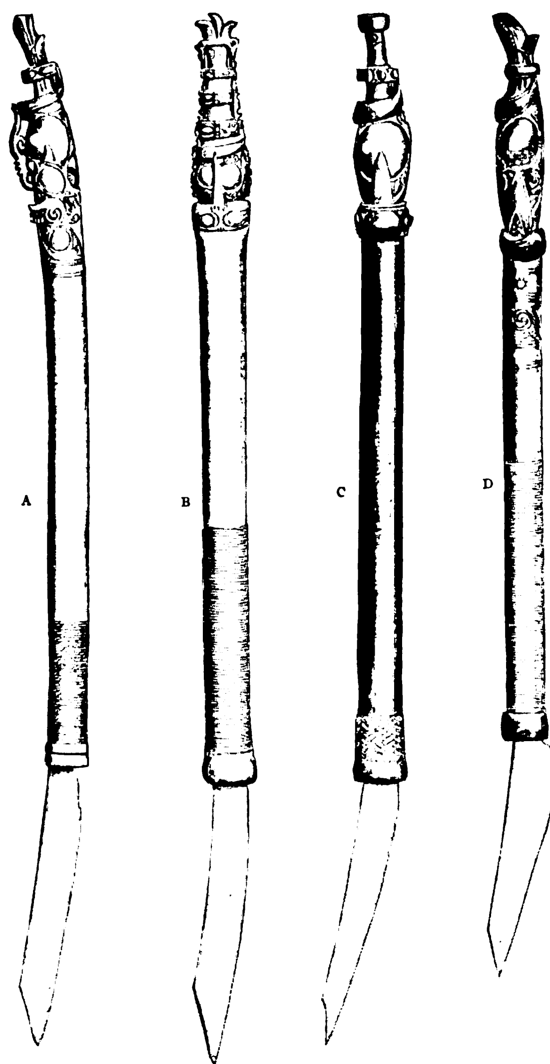

Fig. 18. Vackert skulpterade risknivar från Apo-Kayandistriktet, Borneo. *A*, 40.11.4, *B*, 40.11.6, *C*, 40.11.7, *D*, 40.11.5. 1:3.

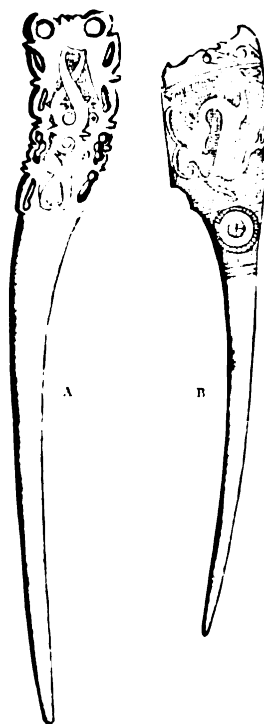

Fig. 19.

Fig. 20.

Fig. 19. Ornamenterade benprylar från kalabiter, Sarawak, Borneo. *A*, 40.11.13, *B*, 40.11.12. 1:3.

Fig. 20. Ornamenterad karaff av lergods med genomborrat fast lock från det inre av Atjeh, N. Sumatra (40.14.4). 1:4.

En mindre etnografisk samling (1940.14.1—8) från det inre av Atjeh i nordligaste Sumatra har skänkts till museet av flottningschefen Ali Holmström, Bollnäs. Herr Holmström samlade själv föremålen under en 4 månaders vistelse som flottningsexpert på Sumatra 1939. De härstamma från några byar i Djambo Aers dalgång v. och sv. om Takengan. I denna samling ingår bl. a. en mässingskål s. k. *doela* (40.14.1), vilken användes vid familjefester och vissa religiösa handlingar, och tre genom geometriska ristningar rikt ornamenterade lerkaraffer (40.14.2—4). Dessa äro särskilt egendomliga, emedan halsen icke är öppen upptill utan tillsluten med ett fastsittande kupigt lock, som dock är genomborrat av några hål, varigenom karaffen kan fyllas (fig. 20). I samlingen ingick även en med ristningar ornamenterad lerkruka (40.14.5) av ungefär vanlig form samt av flätade föremål en liten i rika mönster ornamenterad påse (40.14.6) för förvaring av kryddor, en något större dylik i enkel ornamentik för ris (40.14.7) samt en sovmatta (40.14.8), flätad i ganska vackert mönster.

Asien.

Från Asien har museet erhållit ett par samlingar, 1940.7.1 och 1940.9.1—48. Den förra omfattar fem kinesiska målningar på rispapper avsedda att användas

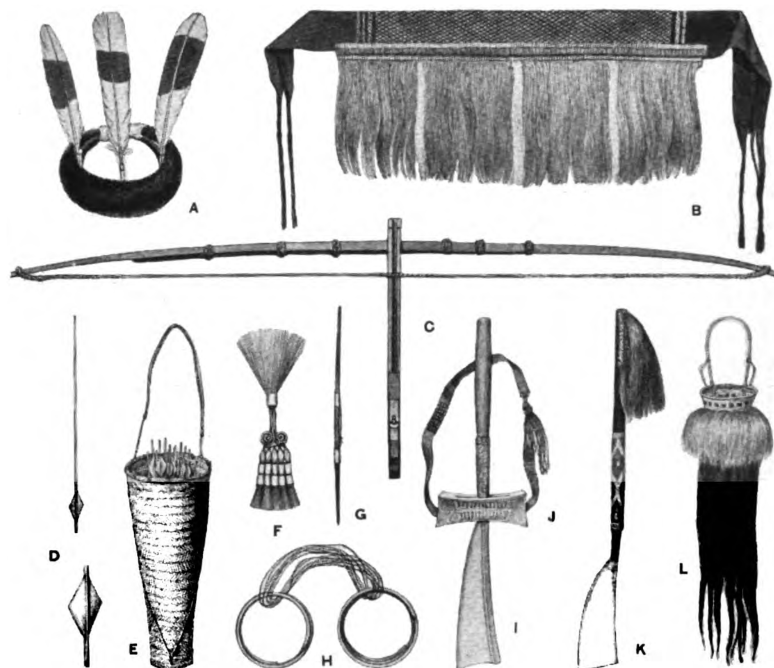

Fig. 21. Föremål från Ao- och Sema-naga i övre Assam. *A* o. *B*, Huvudprydnad samt bröstband för krigare (40.9.7 o. 4). *C*, Armborst (40.9.15). *D* o. *E*, Pil och koger tillhörande armborstet (40.9.41 o. 16). *F*, Örhänge för småflickor (40.9.14 b). *G*, Öronpinne för giftasvuxna flickor (40.9.13 b). *H*, Huvudprydnad för äldre kvinnor (40.9.12). *I* o. *J*, *Dao* samt hållare för dylik (40.9.48 o. 3). *K*, Vackert prydd *dao* el. huggkniv (40.9.6). *L*, Korg i vilken ett avhugget huvud lägges (40.9.5). *C*—*E* från Sema-naga, övriga föremål från Ao-naga. *A, B, C, E, I*—*J* 1:16, *D* 1:16 och 1:8, *F*—*G* 1:4, *H* 1:8.

till dekorering av vaser på så sätt att målningarna fästas på vasen, varefter rispapperet avlägsnas. De ha skänkts av fröken Hedvig Wetterberg-Turrif, Göteborg. Målningarna ha sannolikt utförts i Hongkong och utförts därifrån 1907.

Den andra samlingen har inköpts från författaren Per Westerlund, Stockholm, som själv insamlat föremålen hos Ao-naga och Sema-naga under ett besök 1938 i de s. k. Naga Hills i övre Assams bergstrakter söder om Dikkufloden i nordostligaste Indien på gränsen till Burma. Även för inköp av denna samling ställdes medel till förfogande av herr Robert Dickson.

Samlingen är synnerligen värdefull, emedan museet förut ägde blott några enstaka föremål från de vilda och som huvudjägare ännu fruktade Naga-folken, från vilka etnografiska samlingar äro ganska sällsynta. Den var särskilt välkommen även därför, att den bildar en naturlig fortsättning mot nordväst på de synnerligen rika samlingar, som för några år sedan hemfördes från Burma av makarna Malaise.

Bland föremålen från Ao-naga finns en vacker s. k. hövdingamantel (40.9.1), vilken överlämnades som ett heders- och vänskapsbevis till herr Westerlund. Den är helt nyvävd i ylle i svart och rött med en bred vit bård längs mitten försedd med en följd av ornament, vilka ange bärarens stora bedrifter på jakter efter människohuvuden, tigrar och bufflar.

Till mansdräkten hör även ett slags förkläde av vävt tyg (40.9.2.) med röda ornament på svart botten. Klädet hänger ned framtill och fästes upptill med ett band kring midjan. På ryggsidan är detta band fastgjort vid en kort ornamenterad slida eller hållare av trä (fig. 21 J) för den kraftiga huggkniven, vilken kommer till användning vid huvudjakterna. En dylik huggkniv eller *dao* ingår även i samlingen från Ao-naga (fig. 21 K). Handtaget på detta exemplar är försett med flätning av rödfärgad rotting och gula orkidéstjälkar samt en stor röd tofs av gethår, vilket betecknar att ägaren varit med om att bränna upp åtminstone en by. I samlingen finnes dessutom ytterligare en *dao* utan några prydnader (fig. 21 I), även den möjligen från Ao-naga.

Till en krigares rustning hör även ett långt band av blått tyg med röda ornament och längs kanten försett med en frans av långt rödfärgat gethår (fig. 21 B). Detta band lägges fram över bröstet och över axlarna. Vid ändarna, som hänga ned på ryggen, fästes en liten korg (fig. 21 L) i vilken man lägger ett avhugget huvud. Denna korg prydes likaledes med rödfärgat gethår och gärna även med håret av en kvinna, vars huvud man tagit.

På huvudet bär en ao-krigare en egendomlig prydnad i form av en tjock rund ring av hår prydd med tre upprättstående stjärtpennor av en hornfågel (fig. 21 A).

Till ao-krigarens vapen hör även ett spjut (40.9.46) där skaftet är av svart trä försett med dels en lansettformig järnspets och dels med en pik av järn. Spjutskaftet är prytt med en tofs av hår.

Bland ao-föremålen finnas även en del saker som tillhöra kvinnorna såsom en vävd kjol med täta röda ränder och avsedd för förnäma personer (40.9.9.) och en enklare (40.9.10) för vanliga personer. Dessutom finnas tre par örhängen, om man medräknar en prydnad för äldre kvinnor. Denna består av två mässingringar förenade med varandra genom ett snöre av hår som hänges tvärs över huvudet så att ringarna komma att hänga en på vardera sidan ungefär vid örat (fig. 21 H). Unga, just giftasvuxna flickor sticka genom öronflikarna ett par smala, svarta träpinnar, som på mitten äro omflätade med fibrer av gula orkidéstjälkar (fig. 21 G). Småflickor använda däremot en sorts små örhängen av metall, prydda med en tofs av rödfärgat gethår (fig. 21 F).

Från Ao-naga härstamma även en ornerad rökpipa av bambu (40.9.8) samt frukter och blad av en växt använd vid förgiftning av fiskevatten, så att fisken bedövas och lätt kan tillvaratagas (40.9.11).

Föremålen från Sema-naga utgöras däremot uteslutande av vapen och jaktredskap såsom ett mycket stort och kraftigt armborst (fig. 21 C). Till detta armborst hör även ett koger och ett flertal pilar. Kogret är en koniskt flätad korg, och pilarna äro gjorda av en enkel bambusplittra tillspetsad i ena ändan och med ett stycke blad fastsatt i den andra att styra pilen med, alltså mycket likt bruket hos ett flertal dvärgfolk (fig. 21 D och E). Slutligen ingå i denna grupp av föremål ett par kraftiga spjut (40.9.45, 47) liknande spjutet från Ao-naga men utan hårfrans, samt ett par enkla fågelfällor (40.9.43, 44).

Afrika.

Från denna världsdel har museet av intendenten Orvar Nybelin erhållit i gåva en vacker samling (40.6.1—17), som sannolikt helt stammar från kaffrer i Sydostafrika. Samlingen har hopbragts av en svensk vid namn Svärd, troligast på 1890-talet, och överlämnats till intendenten Nybelins fader alldeles i början på 1900-talet.

Samlingen består av en träklubba (40.6.1), tre s. k. nackstöd av trä (40.6.2—4), en tagelhårsviska (40.6.5.), en slev av trä (40.6.6), som användes då man äter nationalrätten »mas» bestående av sur mjölk och krossad majs.

Bland prydnadsföremål för kvinnor och flickor märkas ett flertal midjeband eller gördlar (40.6.8, 9, 11—14) och halsband (40.6.7, 10) av olikfärgade glaspärlor.

Till samlingen hör även ett par spjut- eller snarare harpunspetsar av järn med två hullingar och försedda med lina att fästas i spjut- eller harpunskaftet (40.6.15—16). Slutligen kan nämnas en nästan kvadratisk matta, 40×50 cm., flätad av gräs (40.6.17). Om denna uppger samlaren, att den använts av kaffrerna vid måltider såsom ett slags fat eller skärbräde, på vilket man skar upp kött och majsbröd åt deltagarna i måltiden.

Från Afrika har museet dessutom av fru Signe Berlin, Långedrag, som gåva fått mottaga ett musikinstrument, en s. k. *sansa* (1940.4.4) från trakten av Viktoriafallen, Sydafrika.

Vård av samlingar, utställningar m. m.

Under 1940 ha på grund av de politiskt oroliga tiderna några nya utställningar ej kunnat ordnas. Däremot igångsattes på förvåren en snabb utrymning och inpackning av alla de sydamerikanska samlingarna i översta våningen för att magasineras i skyddsrum. Hela biblioteket behandlades på samma sätt. Senare på hösten har emellertid boksamlingen åter uppackats för att undgå risken att de dyra bokbanden skulle taga skada under den kalla och fuktiga vintertiden.

Medan de sydamerikanska samlingarna varit nedpackade har en synnerligen välbehövlig omplacering av de fristående montrerna ägt rum, så att samlingarna vid en kommande nymontering kunna erhålla en från pedagogisk synpunkt lämpligare och överskådligare gruppering.

För de nordamerikanska samlingarna, som förut voro utställda i en mindre sal i översta våningen, har ett utrymme med dubbla antalet skåpmeter beretts i mellanvåningen, och därigenom komma de även i direkt anslutning till övriga samlingar från Amerika.

I stora trapphallen i längan utmed Köpmangatan samt i salarna närmast öster därom har en helt ny skåpinredning installerats. Denna trapphall och de båda salarna på dess sidor liksom det rum, där förut de nordamerikanska samlingarna voro exponerade, ha nu reserverats för samlingarna från de malajo-polynesiska folken och med dem närbesläktade kulturer i Sydostasien samt Australien.

I salen för de lapska samlingarna har under sommaren herr Björn Thörnborg på ett synnerligen skickligt och förtjänstfullt sätt monterat upp den förut nämnda *njallan* från Norra Lappland.

Katalogiseringsarbetet har under året fortgått i vanlig ordning med allt inkommet material som det varit möjligt att katalogisera, inalles 416 föremål, varvid hänsyn måste tagas till att sjöfartsblockaden satt helt stopp för möjligheterna att t. v. få in transoceana väntade samlingar. Även har en av amanuens Rydén gjord sydamerikasamling fått stå över till 1941 på grund av bl. a. insamlarens beredskapstjänst.

Omkatalogiseringen av de äldre samlingarna har under 1940 i stort sett fått ligga nere i brist på arbetskraft och medel.

Biblioteket, bildarkivet.

Under 1940 har i bokkatalogen inskrivits 161 nya nummer, varvid liggaren per 31.12.1940 erhållit slutsiffran 5645 böcker och särtryck. Ökningssiffran för 1939 var 191, men hänsyn måste tagas till att även på detta område totalblockaden från sjön inverkat negativt, då särskilt amerikanska institutioner, med vilka avdelningen upprätthaller bytesförbindelser på grund av kriget t. v. innehåller boksändningarna till Europa. Avdelningen har dock å sin sida upprätthållit bytesförbindelserna medelst av intendenten skänkta exemplar av tidskriften Etnologiska Studier, särtryck ur Musei Årstryck m. m.

Bland bokgåvorna till avdelningen må särskilt framhållas ett av herr Robert Dickson skänkt vackert exemplar av det sällsynta och historiskt mycket värdefulla arbetet av A. E. Nordenskiöld: »Facsimile-Atlas till kartografiens äldsta historia innehållande afbildningar av de vigtigaste kartor tryckta före år 1600» (Stockholm 1889). Gåvan har införlivats i kartarkivet under Nr 119. Samme givare har även ihågkommit avdelningen med ett exemplar av den likaledes sällsynta engelska upplagan av Gustaf Nordenskiölds arbete om de s. k. cliff dwellers i Mesa Verde, Nordamerika.

Klichésamlingen har under 1940 ökats med 92 nummer, varvid per 31.12.1940 liggarens slutsiffra blivit 2450. Ökningen hänför sig huvudsakligen till av intendenten skänkta klichéer ur Etnologiska Studier samt årstrycksklichéerna från föregående årstryck.

Den i föregående årsredogörelse omnämnda påbörjade sorteringen av avdelningens bildmaterial har under 1940 avslutats, och en systematisk katalogisering påbörjats. Genom en frikostig donation av herr Robert Dickson ha kapslar, kartonger, etiketter, en elektrisk varmpress för fästandet av bilderna, kuvert för olika negativstorlekar m. m. kunnat anskaffas.

Ordnandet och katalogiseringen av det stora bildmaterialet omhänderhaves av amanuensen Wassén. Tidigast i en följande redogörelse torde emellertid närmare sifferuppgifter kunna lämnas för det på avdelningen befintliga materialet av fotografier med el. utan negativ, teckningar av etnografiska föremål etc.

Vetenskapligt och övrigt arbete.

Under 1940 har den etnografiska avdelningen i studiesyfte av kända orsaker tyvärr endast besökts av ett fatal utländska forskare. Bland dessa må i främsta rummet nämnas Mr. D. B. Stout och hans maka Mrs. Ruth Stout, som från 1939

fortsatte sina studier i museets sydamerikanska samlingar och bibliotek ända in i mars månad, då de på grund av den politiskt oroliga tiden nödgades återvända till sitt hemland U. S. A.

I övrigt har avdelningen haft studiebesök av bl. a. följande personer:

Fil. lic. Lennart Björkquist, Östersund; Perus konsul, Francisco Eguiguren H., Göteborg; Mexicos konsul, Emmanuel Fernandez, Göteborg; Fil. kand. Torsten Forsman, Stockholm; Fil. dr. John Granlund och fru Ingalill Granlund, Stockholm; Intendent Ernst Manker, Stockholm; Fil. dr. Gösta Montell, Stockholm.

Alla de stora förändringar på avdelningen, som blivit en följd av de oroliga tiderna, ha i hög grad inverkat på det vetenskapliga arbetet. Sålunda blev det omöjligt för intendenten att hinna avsluta och färdigtrycka ett arbete om konsten i Central-Celebes, som han arbetat med under flera år.

Däremot har intendenten kunnat fortsätta utgivandet av Etnologiska Studier. På försommaren utkom del 10 omfattande 146 sidor. Tyvärr har färdigtryckandet under året av del 11 fördröjts på grund av att en del erforderligt bildmaterial från utlandet ej hunnit anskaffas i tid.

Även detta år ha kostnaderna för utgivandet huvudsakligen täckts med intendentens egna medel samt med ett bidrag på 500 kr. från Kungl. och Hvitfeldtska Stipendieinrättningen.

Liksom under föregående år har intendenten till den etnografiska avdelningen överlämnat erforderligt antal exemplar för dess bytesförbindelser. Icke heller under 1940 har avdelningen kunnat lämna någon likvid härför.

Amanuensen H. Wassén har omhänderhaft arbetet med katalogiseringen av nyinkomna samlingar, litteratur, m. m. Dessutom har han som redan nämnts nedlagt ett synnerligen omfattande arbete på katalogiserandet av avdelningens rika bildmaterial.

Amanuensen Stig Rydén, som halvtannat år varit tjänstledig för egna forskningar i Sydamerika, återinträdde i tjänstgöring i början på året, men blev inom kort åter tjänstledig för utförandet av beredskapstjänst, som varade större delen av året.

Såsom vaktmästare vid avdelningen ha även under 1940 tjänstgjort hrr R. Carlström, G. Carell, M. Nilson och B. Thörnborg, hr Carlström dock endast t. o. m. oktober, och hr Carell till maj.

Herr Thörnborg har under 1940 liksom tidigare huvudsakligen tjänstgjort som konservator och preparator vid avdelningen och därvid besparat denna stora utgifter genom den skicklighet han ådagalagt vid konserverandet av de etnografiska föremålen. För att ytterligare förkovra sig har han under hösten med styrelsens medgivande erhållit fem veckors tjänstledighet för att med tillstånd av professor B. Nerman erhålla undervisning i skilda konserveringsmetoder vid Statens Historiska Museum under ledning av dess skicklige konservator, ingeniör Gillis Olsson. Etnografiska museet står i stor tacksamhetsskuld till professor Nerman och ingeniör Olsson för denna värdefulla hjälp.

Redan förut har jag vid upprepade tillfällen framhållit det absolut nödvändiga för en sådan museiavdelning som den etnografiska, där samlingarna bestå av föremål tillverkade av allehanda material, att vid densamma finnes en fast anställd

konservator, som både är fullt förtrogen med samlingarna och deras karaktär och samtidigt fullt kunnig i konserveringstekniken. Emellertid synes det mig obilligt och ovärdigt museet att begära, att en person skall år efter år utföra ett absolut kvalitetsarbete, men endast åtnjuta lön avsedd för ett okvalificerat arbete, såsom fallet är och har varit med herr Thörnborg. Redan 1939 anhöll intendenten därför hos Styrelsen, att Thörnborgs tjänsteställning skulle förbättras. Som detta ej då kunde beviljas, och Thörnborg under 1940 ytterligare stärkt sin kompetens såsom konservator för de etnografiska samlingarna, är det min avsikt att för kommande budgetsår anhålla om att herr Thörnborg befordras till konservator eller preparator vid avdelningen.

Artisten Axel Hjelm har även under 1940 vid upprepade tillfällen för avdelningen utfört teckningar och illustrationer. Hans arbeten äro alltid utförda med största skicklighet, vilket framgår av bl. a. de tecknade illustrationerna i denna årsberättelse, vilka med undantag av fig. 3 och 20 utförts av honom.

Följande avhandlingar och uppsatser behandlande avdelningen tillhörigt material eller utarbetade på denna, och varom uppgifter kommit intendenten tillhanda, ha under året utkommit:

Kaudern, Walter: *The Passage of the Air through a Flute.* (Etnologiska Studier 10, p. 41—49), Göteborg 1940.

» » *The Noble Families or Maradika of Koelawi, Central Celebes.* (Etnologiska Studier 11, p. 31—124). Göteborg 1940.

Stout, D. B.: *Additional Notes on the Occurence of Metal Nails in South America.* (Etnologiska Studier 10, p. 50—53), Göteborg 1940.

Wassén, Henry: *An Analogy Between a South American and Oceanic Myth Motif and Negro Influence in Darien.* (Etnologiska Studier 10, p. p. 69—79), Göteborg 1940.

» » *Anonymous Spanish Manuscript from 1739 on the Province Darien. A Contribution to the Colonial History and Ethnography of Panama and Colombia.* (Etnologiska Studier 10, p. 80—146), Göteborg 1940.

» » *Colombiansk boskapsskötsel och hudexport.* (Sveriges Läder- och Skoindustri, Nr 1, 1940), Göteborg.

» » *Några utvecklingshistoriska och geografiska data om Argentinas boskapsskötsel och hudexport.* (Sveriges Läder- och Skoindustri, Nr 5, 1940). Göteborg.

» » *Hos indianer i Sydamerika.* (Gulins Pojktidning, Årg. 2, Nr 3). Göteborg 1940.

» » *El antiguo ábaco peruano según el manuscrito de Guaman Poma.* (Etnologiska Studier 11, p. 1—30), Göteborg 1940.

Göteborg i mars 1941.

WALTER KAUDERN